

LIBRIS

We know
books

MARIAN PETCU

**ISTORIA
JURNALISMULUI
ROMÂN**

-studii-

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București – 2022

Marian Petcu
Istoria jurnalismului român – studii

Copyright © Marian Petcu
Copyright © TRITONIC 2022 pentru ediția prezentă.
Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC
Str. Coacazelor nr. 5, București
e-mail: editura@tritonnic.ro
www.tritonnic.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):
http://www.cnatdca.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Comunicare media este coordonată de lect. univ. dr. Bogdan Hrib.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PETCU, MARIAN

Istoria jurnalismului român : studii / Marian Petcu. - București : Tritonic Books, 2022

Conține bibliografie
ISBN 978-606-749-649-9

070

Coperta: Alexandra Bardan
DTP: Ioan Dorel Radu
Editor: Rebeca Cojocaru
Comanda nr. CM22 / 2022
Bun de tipar: Noiembrie 2022
Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

CUPRINS

CUVÂNT PREVENITOR.....	7
JURNALISMUL ȘI PATOLOGHIILE SALE IDENTITARE.....	9
ANEXĂ. Statistică jurnaliști și ocupații asociate (2022).....	50
SINDICATUL ZIARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI.....	53
FORME ASOCIATIVE ALE JURNALIȘTILOR ARDELENI – SCHIȚĂ ISTORICĂ.....	91
ASOCIAȚII ALE JURNALIȘTILOR DIN MOLDOVA, BASARABIA ȘI BUCOVINA.....	113
PRELIMINARIILE COMUNIZĂRII PRESEI ÎN ROMÂNIA – SINDICATUL ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI.....	133
RETORICI NORMATIV-IDENTITARE – JURNALIȘTII, ÎN DOCUMENTE RESPINSE DE AUTORITĂȚILE COMUNISTE.....	151
ANEXĂ. Statutul Uniunii Ziariștilor din Republica Socialistă România.....	174
JURNALISMUL COMUNIST ÎN ROMÂNIA – PRESA, PROFESIA, LEGISLAȚIA.....	189
DECOMUNIZAREA MASS-MEDIA DIN ROMÂNIA, ÎN CÂTEVA REPERE.....	225
CELE PATRU UNIUNI ALE JURNALIȘTILOR DIN ROMÂNIA.....	253

DESPRE ÎNVĂȚĂMÂNTUL JURNALISTIC LA ROMÂNI, ÎN PERIOADA INTERBELICĂ.....	293
PRESA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE DIN ROMÂNIA.....	325
ANEXĂ. <i>Realitatea evreiască</i> , 600.La o aniversare.....	351
PRESA „ANILOR DE FOC” – SECVENȚE DIN JURNALISMUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL –.....	355
FOILETONUL, FORMĂ A CULTURII SERIALE.....	379
INTERFERENȚE ROMÂNNO-FRANCEZE ÎN ISTORIA JURNALISMULUI.....	397
INCIDENȚE JURNALISM-LITERATURĂ, ÎN ROMÂNIA.....	417
ANEXA I. „Ziaristica literară”.....	468
ANEXA II. „Știrea și literar-jurnalistică”.....	469
ANEXA III. Victor Bârlădeanu, un personaj romantic (1928–2007).....	471
PRIMUL CONGRES AL JURNALIȘTILOR DIN ROMÂNIA (1922)....	477

CUVÂNT PREVENITOR

Jurnalismul din România va împlini curând două sute de ani. Însă a devenit târziu o ramură de știință, în puținele universități pe care le-am avut, prin comparație cu alte țări. Încercările de la Cluj – cursul prof. Iordan Radu (1919) și de la Cernăuți – cursul prof. Athanasie Ștefănescu-Galați (1924) au avut un scurt parcurs, din cauza situației politico-militare, a modestei apetențe a studenților din acele vremuri de a învăța o profesie despre care s-a spus mai mereu că ar consta într-un dar ceresc: talentul. În București, nu profesorii au cerut o școală de jurnalism, ci chiar studenții (1922) care resimțeau nevoia unei astfel de pregătiri. Nu s-a putut atunci, dar nici mai târziu.

Abia comuniștii vor acorda oarecare atenție acestei forme de pregătire, însă excesiva ideologizare a discursului didactic a compromis, în bună măsură intențiile, de altfel laudabile, de a recupera memoria acestei profesii (1951).

Începând cu anul 1990, ramura de știință numită Jurnalism este studiată în facultăți, secții și specializări academice. Printre disciplinele cărora li s-a acordat atenție, „Istoria presei”, predată în diverse forme, formate, conținuturi, de profesori a căror origine științifică a fost cea filologică, de unde, aplecarea spre revistele literare. Acesta este contextul în care am inițiat o comunitate științifică – Asociația Română de Istorie a Presei, două reviste de profil – *Revista română de istorie a presei*, *Studii și cercetări de istorie a presei*, precum și

În timpul studiilor doctorale am încheiat un contract cu Comisia Națională de Statistică, pentru a afla câți jurnaliști existau în țara noastră. Cifrele oferite¹ au fost derutante. Adică în afara realității. În anul 1993 ar fi lucrat în România 407 ziariști, 2.665 fiind înregistrați în 1999 (ancheta „S 2”²).

Bunăoară, în anul 1990, în clasa „Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport” erau integrați 26.000 salariați, pentru ca în 1998 să fie înregistrați 32.000 salariați, după cum rezultă din statistica națională. Sindicatul Ziariștilor din România, „federație a sindicatelor din întreaga presă” cuprindea 6.909 membri în anul 1992, potrivit unui documentar realizat la jumătatea acestui an.

Este foarte dificil de colectat (dar și de interpretat) datele oferite de diversele entități publice, deoarece adesea sunt exagerate. În 2022, autointitulata Uniune a Ziariștilor Profesioniști din România avea 3.386 membri, potrivit site-ului organizației³, iar *Mediasind*, 1.200 membri, în special din Societatea Română de Televiziune, Societatea Română de Radiodifuziune și Agerpres. Uneori organizații mici realizează proiecte importante, în aparență, peste puterile lor – vezi Asociația Profesioniștilor din Presă Cluj, cu cei 55 membri ai săi⁴.

Celelalte structuri asociative nu manifestă o minimă transparență în ceea ce privește numărul membrilor.

Instituțiile publice au un număr considerabil de angajați – la Agerpres lucrează circa 300, la TVR circa 2.000 salariați⁵, la Societatea Română de Radiodifuziune 1.900 salariați⁶ (dintre

¹ Vezi Marian Petcu, *Tipologia presei românești*, Institutul European, Iași, 2000, p. 20–23.

² Cifrele îi reprezintă pe cei care au lucrat cel puțin 22 zile în luna octombrie, în anul de referință.

³ Situația la 20 martie 2022.

⁴ APP Cluj, fondată în 2005 – interviu cu Tiberiu Fărcaș, 4.08.2022.

⁵ 2.522 angajați erau în 2014, potrivit unui raport SRTV.

⁶ Schema completă prevede 2.298 posturi.

care 700 jurnaliști, 400 în orchestre și coruri, 100 economiști, 411 în zona tehnică ș.a.m.d.). Spre comparație, rețeaua paneuropeană *Euronews* (14 stații tv) are 600 de jurnaliști și transmite programe nonstop în 10 limbi. Estimez la 5.000 numărul angajaților din cele trei mari instituții.

Totuși, cum stăm în statisticile oficiale? La solicitarea Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării din București, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale (REGES/REVISAL) ne-a oferit o situație valabilă la 24 martie 2022, dar și alte informații, care ne-au permis să constatăm unele tendințe.

Am ierarhizat datele primite, după cum urmează.

1. Redactor: 2.998 persoane;
2. Operator procesare text și imagine: 2.629;
3. Editor imagine: 1.016;
4. Redactor șef presă, editură: 558;
5. Editorialist: 554;
6. Reporter studii medii: 455;
7. Reporter studii superioare: 448;
8. Realizator emisiuni R, Tv: 435;
9. Jurnalist tv studii superioare: 316;
10. Operator producție R, Tv: 299;
11. Editor R, Tv: 275;
12. Redactor rubrică: 176;
13. Producător Tv: 155;
14. Jurnalist Tv senior: 120;
15. Ziarist: 87;
16. Prezentator Tv: 67;
17. Redactor prezentator Tv: 62;
18. Editor coordonator programe Tv: 58;
19. Fotoreporter: 57;
20. Jurnalist Tv, studii medii: 40.

În total, 10.805 angajați cu contracte de muncă, aflați în evidența Ministerului Muncii. Nu dețin cifre despre jurnaliștii care sunt plătiți pe baza legislației proprietății intelectuale

/ drepturi de autor, prin convenții care nu au fost validate de Ministerul Muncii⁷.

Sunt posibile discuții legate de nomenclatorul ocupațiilor, însă nu prea avem ce comenta din moment ce este un document oficial, armonizat european. La o privire mai analitică, desigur, ar fi de observat că între *ziarist* și *jurnalist* se pune semnul egalității atât în profesie, cât și în societate. Ziarist este termenul arhaic, care se referea la presa periodică, îndeosebi, pe când cel de *jurnalist* cuprinde presa periodică, audiovizualul ș.a.m.d. Dar și aceste clasificări vor fi anulate de noile tehnologii de informare și de comunicare, astfel încât ne așteptăm la revizuirea nomenclatoarelor ocupaționale.

Ce am constatat?

În intervalul 2011–2022 (perioadă la care baza de date ne-a permis accesul) s-au pierdut 46 locuri de muncă la ocupația redactor șef, dar a crescut numărul editorialiștilor cu 387 locuri (de la 167 / 2011, la 554 / 2022). Nu este o ocazie de mirare?

Au dispărut 57 de poziții de fotoreporter, 973 de redactor și 380 poziții de reporter cu studii medii. Operatorii procesare text și imagine au crescut cu 1.411 poziții în intervalul amintit, iar realizatorii de emisiuni RTV s-au redus cu 276 poziții.

Anexa acestui text conține multe date, de așa manieră încât să poată fi comparate situațiile anuale. Pe scurt, în acești zece ani numărul angajaților din domeniu s-a redus cu 721 locuri (poziții). Cum putem explica această evoluție, în contextul crizei economice, pandemice, al dispariției multor chioșcure de ziare ș.a.m.d.? S-a cântat degeaba prohodul presei? Câteva ipoteze avem: s-a multiplicat numărul instituțiilor mass media – și tendința este de creștere – deoarece acestea nu depind de audiențele lor, de publicitate, ci de alte surse de finanțare.

⁷ Unii jurnaliști (și alte ocupații) lucrează ca Persoane Fizice Autorizate (PFA), actele lor fiind validate de Ministerul Finanțelor, nu de cel al Muncii. Precizarea este necesară pentru a înțelege că numărul celor din industria mass-media este mult mai mare decât cel din statistica pe care o dețin (M.P.).

Apoi, rata mare de înnoire a personalului din redacții.

Nu am putut calcula media duratei activităților în zona editorială, însă se știe că ori de câte ori au ocazia, jurnaliștii trec în zone ocupaționale mai predictibile, mai puțin solicitante. În context, să amintim că în țara noastră există 3.793 publicații *on line*, dintre care 1.515 sunt în București, potrivit Centrului Național ISBN-ISSN.

Și pentru că am adus în discuție finanțarea, Autoritatea Electorală Permanentă⁸ anunța recent că în primele șase luni ale anului 2022, partidele politice au primit de la bugetul public 124.890.327 lei, adică circa 25 milioane euro. PSD a cheltuit pentru presă și propagandă 73,85 % din bugetul său, adică 26,8 milioane lei, iar PNL, 73,80 %, ceea ce reprezintă 18,2 milioane lei. Firește că și celelalte partide au finanțat presa. În anul 2021, pentru presă și propagandă, partidele din țara noastră au cheltuit 62,6 milioane lei.

Adăugăm acestor sume un milion de euro, alocați anual, prin lege, revistelor uniunilor de creație. Dar și alte sume, pentru revistele culturale, altele decât cele ale uniunilor de creație – anul acesta, 1.215.000 lei, distribuiți tot de Ministerul Culturii, celor 33 de solicitanți. Se înțelege că presa primește frecvent bani de la autoritățile locale ori de la alți finanțatori, din motive pe care nu le comentăm aici. Și încă ceva, presa de limbă maghiară din România este finanțată și de guvernul Ungariei.

Să amintim că pentru mediatizarea măsurilor generate de pandemia Covid 19, guvernul român a finanțat redacțiile cu 200 milioane lei, în anul 2020, deși presa era obligată legal și moral să facă astfel de gesturi. Nu cunosc nicio redacție, care să fi refuzat oferta guvernamentală care poate fi privită, firește, ca o pomană, dar și ca o complicitate.

⁸ <https://www.forbes.ro/psd-si-pnl-au-cheltuit-fiecare-73-din-subventiile-de-la-bugetul-de-stat-pentru-promovarea-in-presa-si-propaganda-ianuarie-iunie-2022-279861> – accesat 2.08.2022.

Într-adevăr, în economia de piață cu reguli funcționale, mass media depind de publicitate – a se vedea, spre exemplu, rapoartele *Media Fact Book*⁹. Sumele nu sunt deloc mici, dar despre asta, cu altă ocazie.

Așa încât, deși spun de ceva vreme că presa miroase a colivă, ea prosperă, în mod miraculos (?), chiar dacă nu mai depinde atât de audiențele sale, cât de capriciile unor entități, cum ar fi partidele.

CONSTRUCȚII IDENTITARE ȘI DERAPAJE

Raportarea la literatură este o veche problemă la români: devin adulți îmbibați de ficțiuni (literatură), modelele, eroii lor sunt conturați de scriitori, textul tipărit fascinează, dată fiind originea umilă, țărănească, căreia nu-i putem asocia decât complexul – majoritatea au fost analfabeți¹⁰. Cele mai sărace, mai precar educate țări sunt cele în care se consumă în mari proporții poezie, literatură, ficțiune. Acolo ne situăm și noi. Discutăm de vechea paradigmă și de efectele ei.

De aici, obsesia de a ajunge scriitor – orice jurnalist, învățător, profesor s-a imaginat autor de cărți, dovadă, miile de volume cu o valoare estetică *dubia*, apărute în ultima sută de ani.

⁹ <https://www.iqads.ro/articol/55458/media-fact-book-2021-anul-in-care-valoarea-pietei-media-va-depasi-500-milioane> – accesat 02.09.2022.

¹⁰ Conform statisticilor din 1909, în ponderea neștiutorilor de carte era de 60% în Regatul României. A se vedea „Problema învățământului”, în *Societismul*, an IX, nr. 102, 5 iunie 1919, p. 1: „...După statisticele din 1912, la 100 locuitori mai mari de 7 ani, sunt peste 60 cari nu știu să iscălească nici să citească. În pătura țărănească numai 32 la sută sunt știutori de carte. Aceasta pentru bărbați. Țărancile dau o procentualitate și mai mare. Abia 16 din fiecare sută de țărance știu carte și în unele județe ca Olt, Vlașca și Teleorman nici 10 la sută nu o cunosc (...).” Situația nu s-a schimbat semnificativ până la instalarea regimului comunist, din cauza războiului. Ulterior, propaganda comunistă anunța că în țara noastră a fost lichidat analfabetismul, ceea ce a fost un fals (MP).

Poziționarea pendulatorie jurnalist-scriitor este prezentă și în zilele noastre, deși s-ar fi convenit ca „problema” să fie rezolvată, mai ales în contextul expansiunii tehnologiilor de comunicare, cele care permit oricui să genereze conținuturi, să le disemineze fără nici-un „control de calitate”, cum se spunea cândva¹¹.

Și dacă nu au reușit (?) prea multe în comunism¹², când conformarea era profitabilă în relația ziarist- stat, vor reuși în post-comunism: prin lege, în România, ficțiunea și nonficțiunea sunt egale. Prin lege, jurnalismul a fost trecut, la presiunile UZPR (mandatul Glăvan și complicitii), în rândul ocupațiilor creative, precum literatura, artele spectacolului, artele plastice, cinematografia, arhitectura, compozitorii și muzicologii ș.a. Motivul? Câștiguri mai mari la pensie.

Este un moment degradant în istoria jurnalismului, deoarece au fost abandonate imperativele independenței presei, libertății de expresie, ale autonomiei editoriale ș.a.m.d. – jurnaliștii (UZPR) s-au „predat”, cu bună știință, statului. Indiferent de cine va fi reprezentat acesta, într-o perioadă sau în alta. Așa se face că Uniunea Ziariștilor Profesioniști, a doua uniune a scriitorilor din țara noastră, a ajuns la 3.386 de membri „creatori”, în martie 2022. Circa două mii primesc 50% supliment la pensie, pentru serviciile aduse țării pe care

¹¹ Recent, un fost jurnalist comunist (*Drapelul roșu*, Timișoara), care a lucrat după 1989 la *Renașterea bănățeană*, Dumitru Oprișor, a fost întrebat în legătură cu dubla sa apartenență la UZPR și la USR. Iată răspunsul: „Iubesc ficțiunea și realitatea în egală măsură. Ziaristul îl însoțește pretutindeni pe scriitor. Îl poartă cu el pe drumurile reportericești, îl face martor la atâtea întâmplări, povești, îi întregeste recuzita de gesturi. Iar scriitorul, pentru toate astea, îl răsplătește cu o scriitură mai încheată în paginile ziarului”. D. Oprișor este lector la o școală de Jurnalism din Timișoara – <https://uzp.org.ro/22/08/2022/dumitru-oprisor-jurnalistul-care-nu-uita-ca-sub-articolul-din-ziar-sta-numele-lui-izbuteste-ceva/> - accesat 25.08.2022.

¹² Când ziariștii se pensionau în condiții bune, în aceeași clasă de muncă foarte grea, precum minerii.

au mințit-o, manipulat-o, sfidat-o în perioada comunistă, mulți, și după aceea. Iată un caz de patologie identitară.

Ei fac eforturi de a se legitima prin volume fără valoare științifică, estetică, documentară, prin reuniuni regionale, adunări generale ș.a.m.d., care mai de care mai penibile. Au propria editură, câteva reviste „centrale” și mai multe (poate prea multe...), județene¹³. O definiție recentă a jurnalistului local, spre exemplu, ar fi aceea de „apostol în slujba comunității”¹⁴.

Cât privește ierarhiile, să privim tabloul recunoștinței stabilit de așa-numita UZPR.

Bunăoară, în anul 2021 au fost acordate următoarele distincții, cu ocazia imaginatelor *Zile a ziaristului român*

¹³ Filiala Olt a UZPR i-a premiat recent pe Constantin Geantă, pentru realizarea a șase reviste la Călimănești, sub sigla UZPR – Olt: *Mirajul Oltului*, *Mirajul Oltului 21*, *Clipa Literar-artistică*, *Cozia și Oltul*, *Cozia Literar-artistică și Micii Cozieni*; Christine-Bernadette Rousseau a primit o distincție pentru realizarea revistei *Popas Jurnalistic și Literar-artistic* la Slatina, sub sigla UZPR; Tiberiu Zamfir, pentru realizarea revistei *Glasul Coziei* la Călimănești, iar Ion și Cristina Nălbitoru, pentru realizarea revistei *Valea Lotrului*, la Brezoi – vezi <https://uzpr.org.ro/02/09/2022/ziua-limbii-romane-in-romania-si-in-basarabia-celebrata-in-cadrul-filialei-olt-pan-m-vizirescu-a-uzpr/>. Accesat 03.09.2022. N.B. Toate filialele produc reviste, evenimente ș.a.m.d. – sub semnul modestiei, ar fi un compliment.

¹⁴ <https://presagalati.ro/intalnirea-ziaristul-apostol-in-slujierea-comunitatii-sub-semnul-recunostintei-si-al-emoției/> – accesat 29 iulie 2022, 16.00. „Sâmbătă, 11 iunie 2022, la Biblioteca „V.A. Urechia” din Galați, Filiala UZPR Galați, condusă de Maria Stanciu, a fost gazda întâlnirii regionale a Consiliului Național Consultativ al UZPR, având ca temă centrală *Ziaristul, apostol în comunitate*. Prezidată de Sorin Stanciu, președintele UZPR, întâlnirea a dezbătut unele dintre cele mai stringente teme ale actualității, aspecte ale legăturii dintre jurnaliști și misiunea lor de utilitate publică, precum și implicarea și anvergura celei mai mari organizații de breaslă din țară”. <https://ro-ro.facebook.com/uniuneaziaristilorprofesionisti/> – accesat 12.06.2022: „Pentru frumosul coparteneriat dintre UZPR-Filiala Galați și Biblioteca V. A. Urechia, președintele UZPR Sorin Stanciu a acordat Bibliotecii gălățene Medalia UZPR – 100. Împreună scriem istoria clipei!”

(28 iunie 1883, ziua în care M. Eminescu a fost internat într-un ospiciu).

Premiul *Eminescu Ziaristul* a fost primit de acad. Dumitru Radu Popescu, de Pavel Țugui, Zenovie Cârlogea (Târgu Jiu), Nicolae Ioniță (Ploiești) și de Valentin Coșereanu¹⁵. Apoi, Premiul „*Sempre fidelis* – profesorului și eminescologului Nae Georgescu¹⁶, pentru devoțiunea și fidelitatea academică puse în slujba adevărului total privind viața și opera lui Mihai Eminescu. Lui i se datorează instituirea, în 2013, a premiilor *Eminescu Ziaristul*;

In honorem memoriae – distincție postumă, acordată poetului român din Serbia, Ion Flora, pentru devotamentul necondiționat față de opera lui Mihai Eminescu și promovarea poeziei acestuia în limba sârbă, prin volumul bilingv *Opere alese; Nicolae Densușianu* – directorului Editurii Uranus, Dumitru Ioncică, pentru dăruirea și consecvența cu care publică opere de mare rezonanță și interes istoric pentru cunoașterea originii și identității poporului nostru, opere din păcate necunoscute sau eronat cunoscute în spațiul cultural românesc; *Legea neamului* – scriitorului și jurnalistului Laurian Stăncescu¹⁷, pentru inițiativele civice dedicate reperelor istorice ale neamului românesc, repere care, prin demersurile sale insistente și consecvente, au devenit legi ale statului român;

¹⁵ <https://www.agerpres.ro/cultura/2021/06/28/video-premiile-uzpr-eminescu-ziaristul-acad-d-r-popescu-nicolae-georgescu-si-pavel-tugui-prim-tre-laureati--738671> – accesat 15.08.2022.

¹⁶ Într-una dintre reuniunile publice ale UZPR, a fost propus pentru a deveni membru al Academiei Române, deși nu are o operă reprezentativă – a fost un bibliotecar la această instituție. Nae Georgescu a preluat din folclorul bucareștean ipoteza că M. Eminescu era victima unui asasinat politic, de aici succesul său în rândul vechilor și al mai noilor „protocroniști” care cred că România a fost mereu victima marilor puteri.

¹⁷ L. Stăncescu (n. 1954) este poet, scriitor, publicist, eseist ș.a.m.d., dar în funcție de context se prezintă și ca jurnalist. Nu am găsit nici-o dovadă a calității de expert în știința juridică – „...legi ale statului român”.